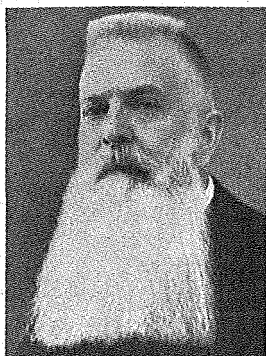

Dr. II 1165 (2.)

MOJE ZNANSTVENO DELO MED VELIKIMA NOČEMA 1941—1944

Ustrezajoč želji uredništva Zbornika Zimske pomoči, naj napišem »kratek rezultat dognanj svojega znanstvenega dela v času od aprila 1941 dalje«, se hočem omejiti le na objavljene ali že dotiskane publikacije in se samo mimogrede dotakniti še drugega dela; kajti predaleč bi vedlo, orisati vse ono nepretrgano podrobno delo, s katerim je univerzitetni profesor vedno zaposlen, ker mora že po svojem poklicu budno slediti napredku svoje vede in ga po možnosti dalje razvijati.

V omenjenem času sem izdal starocerkvenoslovanski spomenik t. zv. Sinajski evhologij v dveh knjigah (l. 1941. in 1942.) in obširno

razpravo »Rekonstrukcija treh starocerkvenoslovanskih izvirnih pesnitev (1943). Dotiskana pa je in ima prav v kratkem biti splošno dostopna razprava »Starocerkvenoslovanski velevnik z obrazilom -a(-ê-)« ter izdaja Jerneja Kopitarja zbranih spisov prva knjiga drugega dela. Kopitarja se tudi tiče kratka beležka v časopisu »Slovenski jezik« IV (1941) »Kopitarjev lastnoročni pripis na Cvetni triodi iz l. 1563«. Poleg tega sem pripravljaj tretji del Sinajskega evhologija ter se intenzivneje pečal še z rekonstrukcijo jezika in teksta svetovni literaturi pripadajočega klasičnega staroruskega eposa kijevske dobe XII. stol. »Slovo o polku Igorjevê«, katerega slovenski, sedaj seveda že zastareli prevod s pripombami je izdal že l. 1866. M. Pleteršnik v 19. zvezku Janežičevega »Cvetja iz domačih in tujih logov«. Iz navedenega je razvidno, da se je moje delo dotikalo v prvi vrsti starocerkvenoslovanskega jezika in pismenstva, v drugi vrsti pa starega slovanskega spomenika in zgodovine slovanske filologije.

V središču zanimanja slovanske filologije mora biti iz umevnih razlogov starocerkvenoslovansščina, prvi slovanski književni jezik, ki ga je z novo, izvirno pisavo, t. zv. glagolico vred okoli l. 863. ustvaril na podlagi svojega domačega solunskega narečja Konstantin, s poznejšim samostanskim imenom sv. Ciril, sin bizantinskega višjega vojaškega načelnika v Solunu, učen filolog in orientalist in med drugim profesor filozofije na carigrajski visoki šoli, zato s pridevkom Konstantin filozof. Od njega v pismenstvo uvedeni jezik ima, dasi sicer spada v svoj južnoslovanski dialektološki okvir, v glasovnem, oblikovnem in drugem oziru še vse glavne znake praslovansščine, predvsem ono najznačilnejšo glasoslovno črto, ki tako bistveno loči prvotno praslovansko in poznejšo historično dobo razvoja slovanskih jezikov,

Zbornik Zimske pomoči 1944.

glasoslovni zakon brezizjemno odprtih, to je na samoglasnik se glasečih zlogov. Tako se je vsaka beseda končavala nanj in, kjer je dandanes na koncu soglasnik, je bil tedaj iz indoevropskega kratkega skrajšani samoglasnik, t. zv. polglasnik, ki je pozneje onemel, n. pr. lat. *hostis*, stcslov. *gostъ*, sed. *gost*. O tem razvoju v slovanskih jezikih primeri obširnejše v moji knjigi »Slovanski jeziki« (Ljubljana 1938). Zato, zbog svojega starinskega značaja, nam služi starocerkvenoslovansščina kot nenadomestljiv historični predstavnik praslavanščine in ima, ne glede še na razne druge razloge, prvovrsten znanstveni pomen za vse Slovane in vedo o njihovih jezikih, pa naj je to kateri koli izmed njih. Za nas Slovence je še posebnega pomena, ker se je starocerkvenoslovansko pismenstvo, ki je bilo prvotno ustvarjeno za pouk na Velikem Moravskem, okoli l. 867. presadilo tudi v slovensko Panonijo, kjer je ob Blatnem jezeru (katerega ime se še danes zrcali v madžarskem in nemškem nazivu), to je v današnjem Prekmurju v širšem smislu besede, tudi tostran Mure, kneževal knez Kocelj, sicer Slovak po očetu, toda vnet pospeševatelj starocerkvenoslovanskega pismenstva v svoji kneževini. Sled tega je poleg nekaterih jezikovnih vplivov, zlasti v besednem zakladu starocerkvenoslovanskih spomenikov; t. zv. panonizmov, še v neoporečni zvezi naših slovenskih brižinskih (freisingenskih) spomenikov s starocerkvenoslovanskim pismenstvom, med drugim prav tudi z izdanim od mene Sinajskim evhologijem, kar pomeni grško molitvoslov, molitvenik, je pa po vsebini obrednik z mnogimi obrednimi molitvami in drugim. Glavni deli tega starocerkvenoslovanskega glagolskega spomenika so nastali že v moravskopanonski dobi, v sedanji obliki s še novimi dodatki pa je bil prepisan v XI. stol. nekje blizu Ohridskega jezera. Hrani se v samostanu sv. Katarine na Sinajski (Mojzesovi) gori na Sinajskem polotoku ob Rdečem morju, kamor ga je zanésel s še drugim sličnim glagolskim spomenikom, psalterjem, kak macedonskoslovanski menih; saj je bila tam v XII.—XIV. stoletju naravnost tudi slovanska meniška kolonija. Ž njim sem se večkrat bavil že prej. L. 1901. sem za svojega dunajskega učitelja, prof. Vatroslava Jagića, kakor sam poroča v drugi izdaji dela »Entstehungsgeschichte der kirchenslavischen Sprache«, to je o postanku in razvoju cerkvenoslovanskega jezika (Berlin 1913, str. 252), v Moskvi za časa svojega študijskega potovanja prepisal neke Sinajskemu glagolskemu evhologiju ustrezajoče cirilske srbskocerkvenoslovanske tekste, l. 1925. pa sem objavil razpravo »Starocerkvenoslovanski evhologij«, v kateri sem podal sedaj splošno sprejeti dokaz, da tvori odlomek treh starocerkvenoslovanskih glagolskih listov z liturgično, mašno vsebino, ki so bili l. 1853. s Sinaja prineseni v Rusijo, začetek velike obredne knjige, maše (seveda po vzhodnem obredu) in drugih obredov, katere drugi del je še vedno na Sinaju hranjeni, pod imenom Sinajski evhologij znani spomenik. Ta spomenik je bil edini, ki še ni bil, z izjemo Jagićevih izdaj evangelijev, na novo znanstvenokritično z vsem taki izdaji potrebnim kritičnim aparatom izdan in pri katerem se je za-

ustavila l. 1900. započeta serija takih izdaj petrograjske akademije znanosti. Prva izdaja zagrebske akademije znanosti po prof. L. Geitlerju iz l. 1882. je bila nezanesljiva, polna napak, brez vsakega aparata, le s kratkim predgovorom, torej znanstveno do malega neuporabna. Zato je umevno, da sem uporabil potovanje kolege teologa prof. A. Snoja po krščanskem orientu, ga opozoril na spomenik in nazadnje z njegovim posredovanjem prejel od sinajskega knjižničarja meniha o. Joakima fotografske posnetke vsega tamošnjega kodeksa, katerim se mi je potem posrečilo pridružiti še posnetke treh listov odlomka, tako da je spomenik sedaj tudi v faksimilu celotno izdan in vsak lahko preveri transkribirano izdajo. Na ta način mi je bilo omogočeno prirediti obširno, popolno znanstveno izdajo, katere prvi del vsebuje poleg daljšega uvoda posnetke razen obratne strani prvega lista odlomka, ki mi ni bil tedaj še na razpolago, drugi del pa s cirilico transkribiran tekst, kakor je pri takih izdajah sprejeto, s komentarjem in drugim kritičnim aparatom ter prilogo posnetka omenjenega prvega lista odlomka, ki sem ga prejel šele pozneje. Pripravljeni tretji del izdaje bi imel podati še posebno študijo o kodeksu in jeziku in popoln slovar, in sicer, kjer je znan grški original, tudi grškostarocerkvenoslovanski.

Drugo moje izdano delo se tiče rekonstrukcije, vzpostavitve treh glavnih, izvirnih starocerkvenoslovanskih pesnitev. Da pozna že starocerkvenoslovansko pismenstvo, seveda po bizantinskogrških vzorcih, celo izvirne pesnitve, je malo znano in je bilo tudi malo upoštevano, dasi je njih rekonstrukcija hvaležna in važna naloga slovanske filologije. Pesnitve so se namreč ohranile le v poznejših cerkvenoslovanskih, četudi še starih, vendar že bolj ali manj pravopisno, glasovno, besedno in tekstno izpremenjenih in deloma mestoma precej pokvarjenih prepisih. Zato je treba natančnega filološkokritičnega študija, da se na podlagi primerjanja in pretresa vse rokopisne ostaline vzpostavi prvotni tekst, ki naj predoči obrazec še neizpremenjenega tipa starocerkvenoslovansčine. Metrurn, bizantinski jambski trimeter z dvanajstimi zlogi, torej dvanajsterec s cezuro po petem ali sedmem zlogu, je podan in tudi še v ohranjenih prepisih otipljiv. Pri tem je na prezanimiv način opažati, da se ta pri rekonstrukciji v mnogih verzih sam po sebi izlušči, ako se da tekstu prvotna najstarejša starocerkvenoslovanska jezikovna oblika v glasovih, besednih oblikah in tudi izrazih. Tako tudi to s svoje strani nazorno dokazuje, da ni najstarejši tip starocerkvenoslovanskega jezika s še praslovanskim glasoslovnim zakonom brezizjemno odprtih zlogov s še polno samoglasniško veljavnostjo obeh praslovanskih redukcijskih vokalov, navadno tako zvanih polglasnikov ъ - ъ, z azbučnima imenoma imenovanih jerъ in jer'ъ, nobena fikcija ali izmišljotina. Naglasni ali kvantitativni princip pa po metrumu ni izveden, kakor je razvideti iz dodane fonetične transkripcije rekonstruiranega teksta z označbo starega naglasa.

Z eno izmed treh pesnitev umetniške oblike in visoke pesniške vrednosti s stališča svoje dobe, in sicer z azbučno (abecedno) molitvijo

z akrostihom prvotne glagolske azbuke na začetku verzov sem se pečal že l. 1923. v razpravi »Doneski k vprašanju o postanku glagolice«. Pri tem se je izkazalo, da red azbučnih znakov v pesnitvi ustreza prvotnemu sestavu glagolske azbuke, da je tedaj ta moral biti trdno ustanovljen v obliki nekega azbučnega, a poleg tega v širšem okviru tudi gramatičnega traktata Konstantina - Cirila. Naj opozorim le na samo glagolico ustrežajoči red znakov za dz, z, i, i z imenom iže in nebni, le v grških ali iz grškega prevzetih izrazih se nahajajoči spirant h za omehčani grški γ s številčno veljavo 30, ki v pesnitvi zaznamuje historični datum pokristjanjenja Bolgarov pod carom Borisom l. 864. V pesnitvi je tudi še ohranjen spomin na črko z imenom pê, ki je prvotno sledila po ω in stala pred c. Red na koncu s polglasnikoma in srednjejezičnim i (γ), ki niso bili nikdar na začetku besed, pa potrebuje posebnega pojasnila. Rekonstruirani tekst pesnitve podajam v navadni cirilski transkripciji glagolskih spomenikov. Avtorja azbučne pesnitve je mogoče dognati. Bil je to znani vzhodnobolgarski pisatelj Konstantin, imenovan prezbiter bolgarski, učenec sv. Metoda, kakor se v nekem drugem spisu sam imenuje. Pesnitev stoji v najstarejšem rokopisu XII.—XIII. stol. na začetku pred predgovorom h Konstantinovi l. 894. izvršeni prireditvi na grških originalih sledečih razlag nedeljskih evangelijev, h katerim tvori jasen vsebinski uvod, kakor to izpričujejo posamezna enaka mesta. V zopetnem pretresu sem marsikaj iz prejšnjega izpopolnil, moral pa tudi zavrniti najnovejšo razpravo o tem Bolgara E. Georgieva, ki ni izhajal iz stare glagolske azbuke, temveč cirilske, in ki tudi v izvedbi starocerkvenoslovanskega jezikovnega tipa ni bil dosleden; vrh tega pa je še poleg nekih prejšnjih drugih, na podlagi le slabo utemeljenih in lahko ovrgljivih trditvev avtorstvo pesnitve pripisal kar slovanskemu apostolu Konstantinu - Cirilu.

Z navidezno precejšno upravičenostjo pa se je mogla spravljeti s tem zadnjim v zvezo druga, po obsegu najboljše, iz 110 verzov sestojeca pesnitev »Proglas sv. evangelija«, kakor stoji v začetku v prvem verzu pesnitve. Ohranila se je v treh srbskocerkvenoslovanskih rokopisih popolnega evangelija XIII.—XIV. stol. kot nekak uvod, odvojeno pa in ne celotno, le s prvo polovico, toda precej arhaično v ruskocerkvenoslovanskem zborniku XVI. stol. V prvih je naslovljena »Konstantina filozofa slovo«, v drugem pa »Predslovje evangelsko sv. Cirila« in vsebuje v visoko poetičnem jeziku zelo slikovito, plastično in globoko miselno zložen slavospev na pomembnost evangelija in v zvezi s tem pismenstva sploh — brez knjig so narodi nagi —, zlasti še za neuko in nepismeno slovansko ljudstvo, ki ga imenuje Slověne in slověnъskъ narodъ. Bere se kakor nekaka obrana slovanskega prevoda evangelija in s tem napominja na drugo, v prozi napisano obrano slovanskega pisma azbuke (pač še glagolice) po menihu Hrabru, učencu učencev slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda. Napisana je morala biti pesnitev vsekakor še v moravskopanonski dobi starocerkvenoslovanske književnosti, ko je bil prevod popolnega evangelija (prvotno, še na jugu je Konstantin - Ciril najprej prevel evangelistar,

izbrane medeljske evangelije) še nova stvar in je bilo potrebno, posebno poudariti velik pomen dejstva prevoda. Vendar se avtorstvo Konstantina-Cirila ne da trdno dokazati. O njem so sploh različna mnenja. Po izrazoslovju in zbog neke zveze z obširnim »žitjem«, t. zv. panonsko legendo sv. Cirila, bi mogel to biti tudi kak njegov učenec, morda celo Konstantin bolgarski, avtor prve pesnitve in cerkvene službe sv. Metodu z akrostihom tega in svojega imena, toda še v prvi, moravskopanonski dobi in z dobrim poznanjem vse ideologije Konstantina-Cirila. Pesnitev »Proglas«, zložena v istem metrumu kakor prva, izpričuje posebno umetniško obliko s pogostno t. zv. palilogijo (navadno trikratno ponovitvijo poudarjenih besed), pesnitveno aliteracijo, dvojno svojevrstno cezuro na izredno važnem in s tem še posebej značilno podanem mestu i. dr., tako da jo upravičeno lahko prištevamo h klasičnim proizvodom starocerkvenoslovanske književnosti. Njena rekonstrukcija je izvedena kakor pri prvi pesnitvi v običajni cirilski transkripciji prvotnega glagolskega teksta najstarejšega tipa in v fonetični pisavi s starimi naglasi. Izkazala se je možnost vzpostavitve vseh 110 verzov.

Tretja, metrično tudi enako, toda že manj umetno in z znaki mlajšega postanka zložena, 27 verzov obsegajoča pesnitev je t. zv. »Pohvala«, posvečena bolgarskemu carju Simeonu (893—927), velikeму ljubitelju in pospeševalcu starocerkvenoslovanskega pismenstva. Najstarejši tekst je že v znanem staroruskem Izborniku kijevske dobe iz l. 1073, prepisu bolgarskega, za carja Simeona po grškem sestavljenega religiozno-enciklopedičnega dela, kakor je razvideti iz drugega, sicer mlajšega rokopisa s še ohranjenim Simeonovim imenom. Za razliko od prvih dveh pesnitev je bila ta zadnja prvotno morda napisana že s staro cirilsko pisavo. V izrazoslovju so zveze z jezikom Janeza eksarha bolgarskega in tedanjih vzhodnobolgarskih tekstov. V razpravi je za primeru obravnavana podobno prvima dvema.

Starocerkvenoslovanskega jezika se tiče tudi razprava, ki sem jo napisal proti koncu l. 1942, na željo italijanskih slavistov in ki se je v italijanskem prevodu natisnila v prvem zvezku novega zbornika »Slovanske študije« (Studi slavi. Roma. Edizioni Universitarie. Omemba o tem je tudi v reviji Bulgaria V 6, Roma 1943). Razprava obravnava slovniško vprašanje o postanku dublet dvojskih in množinskih oblik velevnika z obrazilom -ê-, oziroma -a-, po mehkih soglasnikih namesto po določenem glasoslovnem zakonu pričakovanega splošnoslovanskega in v spomenikih tudi nahajajočega se -i-, n. pr. jeml'ête, zakol'ête, pokaž'ête, ubiêmъ, oziroma -a-, -ja-, poleg jeml'ite, zakol'ite, pokažite, ubijimъ in pod. Mnenja o tej dvojnosti velevniških oblik so bila od Miklošičevih časov pa do današnjih dni različna. Miklošič je v tretjem delu primerjalne slovnice slovanskih jezikov (druga izdaja l. 1876) smatral oblike z -ê- (-a-) celo za starejše. Naš prerano umrli slavist V. Oblak jih je izvajal iz indoevropskega konjunktiva (veznega naklona), kakor je n. pr. lat. moneam, legam, audiam in pod. Za tako razlago se je zavzel tudi znani francoski jezikoslovec A. Meillet, a

ruski slavist St. Kuljbakin je še l. 1929. v istem smislu posvetil vprašanje posebno študijo, dasi je bil v svojih prvih knjigah o starocerkvenoslovanskem jeziku drugega, Miklošičevemu nasprotnega mnenja, ki ga je zastopal znameniti nemški slavist A. Leskien, da so namreč oblike z -ê- (-a-) mlajše in nastale po analogiji, naliki oblik z -ê- po trdih soglasnikih, kakor nesête, berête in pod. To drugo mnenje se navadno ponavlja v starocerkvenoslovanskih slovnica, neodločno se izraža le P. Diels (l. 1932), ki je s svojo slovnico nadomestil znani Leskienov »Handbuch«, priročnik starocerkvenoslovanskega jezika (zadnja šesta izdaja iz l. 1922). Že iz teh različnih mnenj je razvidno, da vse dokazovanje ni bilo prepričljivo, da je bilo le bolj domnevanje, podprto z drugovrstnimi razlogi. V svoji razpravi sem skušal najprej podati in po možnosti razširiti v poštev prihajajoče gradivo s pritegnitvijo tudi mlajših cerkvenoslovanskih spomenikov. To vse kaže, da so bile oblike z -ê- (-a-) dialektično omejene na le južne starocerkvenoslovanske in t. zv. srednjobolgarske spomenike in da je bilo izključeno srbsko jezikovno ozemlje. S tem se more lepo primerjati tudi oblika z -i- glagol'ite v slovenskih brižinskih spomenikih. Poleg tega izpričuje gradivo, da so bile oblike z -ê- (-a-), čeprav v spomenikih že tudi stare, vendar proti oblikam z -i- poznejše in, kar je za njih pravilno pojmovanje najvažnejše in odločilno, da so najprej omejene na one primere, v katerih je bilo obrazilo -ê- (-a-) po dognanjih primerjalne slovanske akcentologije (naglasoslovja) naglašeno, ni jih pa, kjer tega ni bilo, kjer je bil zbog prvotne rastoče intonacije, naraščanja tona na korenskem samoglasniku naglas na korenu. Tako beremo n. pr. v glagolskih evangelijih le plačite poleg jeml'ête (prim. glede na naglas rus. pláchte poleg jeml'íte). Šele v poznejšem cirilskem severnovzhodnobolgarskem evangelistarju Savini knjigi XI. stol. je splošno tudi že plačate, najbrž s prevzetim naglasom na -a-. Takšen razvoj jasno kaže sedanja bolgarščina. V njej imamo v velevniku po naliki z berête ne le vseskozi -e-, temveč, kar je za bolgarski velevnik predvsem značilno, splošno naglašeno -é-: plačéte, dignéte, misléte itd. V okolici Soluna, kjer je V. Oblak dognal še sled starocerkvenoslovanskega jezika v širokem izgovoru po azbučnem imenu »jat« imenovanega samoglasnika ê kot ä (stara cerkvena slovanščina je bila za razliko od srbske in hrvatske ikavščine, jekavščine in ekavščine jakavsko narečje), se velevnik enako tvori kakor v bolgarščini, samo da je tu namesto naglašene -é- naglašeni široki -ä- za -ê-. n. pr. kažäte, kupäte. Razna, tudi podobna analoška izenačevanja v velevniku so nastopila takisto v drugih slovanskih jezikih (prim. Slovanski jeziki str. 296 sl.). Po vsej, še drugi logiki jezikovnega dogajanja ne more torej biti dvoma, da je starocerkvenoslovanska oblika velevnika z obrazilom -ê- (-a-) po mehkih soglasnikih analoškega izvora in da je izšla iz naglašene, jakavski izgovorjenega -ê-, po katerem se je ravnala tudi pisava v spomenikih. Do sedanjega bolgarskega -é- so vedli trije zaporedni vali analogije: prvi s prehodom naglašene -ê- namesto naglašene -i- po mehkih soglasnikih, drugi

z razširjenjem naglašenege -ê- tudi pri nenaglašeni primeri, tretji s posplošenjem naglašenege -ê- pri vseh glagolih, tudi onih z -i- v sedanjiku, n. pr. že v macedonskem Bojanskem evangeliju XII.—XIII. stoletja razdrêšête za prvotno razdrêšite. Neki pomislek bi mogla vzbuditi samo bolj zase stoječa oblika ubiêmъ v glagolskih evangelijih, ker je bila na korenskem samoglasniku rastoča intonacija in so zbog tega bile tudi neke razlike v tvorbi oblik proti primerom s padajočo intonacijo, kakor v 2. in 3. osebi aorista ubi proti pitъ ali v trpno-preteklem deležniku ubъjenъ proti -тъ. Vendar prim. naglas rus. cerkv. ubijénnyj. Pozneje se pri vseh teh glagolih oblika z -ja- razširja. Samoglasnika -i- in -y- pred j imata sploh svoje posebno obravnavanje, pa zato tudi za obliko ubiêmъ ni verjetno, da bi bila posamezen arhaičen preostanek indoevropskega konjunktiva z velevniškim pomenom, enako kakor je nekaj drugih takih glagolskih oblik v starocerkvenoslovanščini: 3. oseba množine konjunktiva bŏdŏ z velevniško funkcijo, pogojnik bimъ — bŏ, 1. oseba ednine optativa bŏdêmъ, otъpadêmъ in deležnik prihodnjega časa byšêšt-.

Na polje slovanskofilološke biografije in bibliografije zasega beležka »Kopitarjev lastnoročni pripis na Cvetni triodi (pravoslavni srbskocerkvenoslovanski liturgični knjigi) iz l. 1563« (Slovenski jezik IV 173 sl., l. 1941). V njej sem opozoril na to, kako zanimanje za Kopitarja v strokovnih krogih vse raste. Letos 11. avgusta pa poteče še sto let od njegove smrti. Zato je umevno, da je hotela Slovenska akademija znanosti in umetnosti zadostiti svoji narodni častni dolžnosti in sklenila nadaljevati od Miklošiča započeto in skozi stoletje večkrat zaželeno izdajo Kopitarjevih manjših spisov. Toda, ko mi je zaupala to delo, sem se kmalu prepričal, da Miklošičeva izdaja iz l. 1857, ne glede na to, da je tudi sama že stara, ni popolna in ne ustreza današnjim zahtevam in potrebam take izdaje. Da pa se ne bi le mnogo ponavljalo iz nje, sem predložil, da naj bi akademija izdala najprej Kopitarjeve spise srednje dobe njegovega delovanja, to je dobe sodelovanja pri dunajskih »Jahrbücher der Literatur« (1818 do 1834), ki so začeli izhajati l. 1818. in ki jim je bil Kopitar sourednik, a l. 1829. tudi glavni urednik. Tako bi izdaja akademije le bila nekako nadaljevanje Miklošičeve, ki se pričinja s Kopitarjevo avtobiografijo iz l. 1839. in obsega prvo dobo od 1809 (prav bi bilo že 1806) do okoli l. 1818. Zbog preobilnega gradiva bŏ ta drugi del izšel v dveh knjigah, prva za l. 1818—1824. Knjiga je že dotiskana in izide v kratkem. Izdajo sem opremil s potrebnim aparatom, komentarjem, obširnimi pripombami k posameznim spisom, raznimi kazali in daljšim predgovorom, v katerem sem poskusil podati pravilno podobo tega slavnega slovenskega moža in pokazati njegove velike znanstvene zasluge, ki se ne omejujejo le na njegove spise, med katerimi je n. pr. njegova slovenska slovnica poleg J. Dobrovskega »Lehrgebäude der böhmischen Sprache« iz l. 1809. prva znanstvena slovanska, pa se vrh tega pričinja z njo pri Slovencih nova doba v razvoju književnega jezika; njegove neprecenljive zasluge pa segajo še daleč preko slovenskih mej; poleg

mnogega drugega so tudi v tem, da bi n. pr. brez njegovega priganjanja in sodelovanja nikdar ne bilo izšlo J. Dobrovskega epohalno delo »Institutiones linguae slavicae dialecti veteris« iz l. 1822. in da je pridobil in vzgojil taka dva genialna učenca, kakor Vuka Karadžića, stvaritelja srbskega narodnega književnega jezika in njega vzorne fonetične pisave, in Franca Miklošiča, stvaritelja vseh glavnih del slovanske filologije in enega izmed največjih filologov XIX. stoletja sploh. Izčrpna študija o tem velikem možu slovenske preteklosti je še delo bodočnosti in izdaja akademije naj mu služi za trdno podlago.

Prof. dr. P. Narbergar

